

Het Andere BOEK

Lezen en kijken op vleugels van beleving en verbeelding

Auteur: Bert Kouwenberg

*“En wat heb je aan een boek,
dacht Alice, zonder plaatjes of
gesprekken?”*

Lewis Carroll in *De avonturen van Alice in
Wonderland*

Het allereerste boek dat ik, ruim zestig jaar geleden, als kleuter in handen kreeg was een – in mijn herinnering – reusachtig exemplaar van *Bambi*¹ met prenten van Walt Disney. In die zelfde tijd zag ik ook de gelijknamige tekenfilm in de bioscoop. Ik heb het boek letterlijk stuk gekeken. Gekeken, want de (Engelse) tekst is me nooit voorgelezen. Waarschijnlijk is mijn voorliefde voor boeken met plaatjes toen geworteld. In Tijdschrift Taal, jaargang 3, nummer 5 deed René Berends onder de titel *Schraalhans keukenmeester in het leesonderwijs* een oproep voor een actieplan leesmotivatie. Uit nationaal en internationaal onderzoek is gebleken dat veel Nederlandse leerlingen lezen niet leuk vinden én dat ze het bovendien in de afgelopen jaren steeds minder leuk zijn gaan vinden. Berends besluit zijn oproep met een aantal zinvolle tips om tot zo'n actieplan leesplezier te komen.

¹ *Bambi*: Het boek en de film van Disney zijn gebaseerd op het boek *Bambi, ein Leben im Walde* (1923) van de Oostenrijks-Hongaarse auteur Felix Salten.

Ik kies voor een andere invalshoek om het lezen van boeken te bevorderen. Het is een parafrase op het spreekwoord ‘Als de berg niet tot Mohammed wil komen, dan moet Mohammed naar de berg gaan’: Als het kind niet tot het boek wil komen, dan moet het boek naar het kind gaan.

Dit artikel beschrijft de zoektocht naar een ander soort boek en een ander soort lezen. Plaatjes spelen daarbij een belangrijke rol. De uitspraken die ik heb opgenomen, zijn wegwijzers langs de route die ik heb afgelegd. Ze zijn niet bedoeld als wetenschappelijke verantwoording, hoewel ze in een aantal gevallen wel afkomstig zijn van wetenschappers. Ik heb me door de citaten – gelezen in artikelen of boeken, of op een dag uit de blauwe lucht geplukt – laten leiden en inspireren op mijn tocht. Ik nodig u graag uit mij te volgen.

“Een hele eeuw van film kijken zal zeker z’n impact gehad hebben op het menselijk zelf.”

António Damásio – neurowetenschapper

Nieuwe media

Kinderen van nu groeien op in een wereld waarin de invloed van nieuwe media die van het boek overstijgt. Hun hersenen lijken zich in een andere richting te ontplooien dan waar het lezen van een boek om vraagt. Dit geldt overigens niet alleen voor kinderen.

In *The lost art of reading* schrijft David Ulin, literair criticus van de Los Angeles Times: “Om te lezen hebben we een soort van stilte nodig, de mogelijkheid om het rumoer weg te filteren. Dat lijkt steeds moeilijker in onze door-en-door genetwerkte samenleving, waar elk gerucht, elk geroezemoes meteen geblogd en getweet wordt en we niet verlangen naar contem-

“Kinderen die niet van lezen houden, houden wel van verhalen. Het is de kunst en uitdaging hen te verleiden en in een leestoestand te brengen. De hoogste tijd om het boek opnieuw uit te vinden en te ontdekken.”

platie, maar naar een vreemd soort afleiding, afleiding onder het mom van op de hoogte zijn. Boeken dringen erop aan dat we de omgekeerde houding aannemen, dat we ons onderdompelen, dat we vertragen.”

Als zelfs een doorgewinterde en bevrogen lezer als David Ulin bij zichzelf constateert dat hij “niet langer de rust kan vinden die noodzakelijk is om te lezen”, hoe zal dit dan zijn voor kinderen die in het digitale tijdperk opgroeien? Hun brein participeert anders (actiever, springeriger, associatiever, dynamischer). Beeld is voor hen minstens zo belangrijk als tekst. Mijn ervaring is dat voor steeds meer kinderen een pagina met tekst een muur van letters, woorden en zinnen is, waarachter de betekenis en beleving van het verhaal verborgen blijft. Gelukkig bevat het probleem – de toegankelijkheid van verhalen in boekvorm – ook de kern van de oplossing. Kinderen die niet van lezen houden, houden wel van verhalen. Het is de kunst en uitdaging hen te verleiden en in een leestoestand te brengen. De hoogste tijd om het boek opnieuw uit te vinden en te ontdekken.

“Als neurowetenschapper probeer ik niet alleen uit te vinden hoe het brein werkt, maar juist ook hoe het zich ontwikkelt en verandert. En ik vermoed: The best is yet to come!”

António Damásio

Leesbevordering

Drieënveertig jaar heb ik met veel plezier en voldoening gewerkt als onderwijzer op één-en-dezelfde school, de De la Reyschool in Den Haag. Ik schrijf kinderboeken en als educatief auteur werkte ik enthousiast mee aan methodes op het gebied van taal, lezen en wereldoriëntatie. Ik geloof in de mogelijkheden van lees- en schrijfbbevordering voor alle kinderen en heb mij daar in de voorbije jaren op verschillende gebieden met overtuiging voor ingezet. Zo was ik redacteur van het, helaas vorig jaar ter ziele gegane, blad *Leesgoed* (Tijdschrift over kinder- en jeugdboeken en hun lezers), ontwikkelde ik in samenwerking met Mariëtte Hoogveen het *Verhalen-Atelier*, in 2004 bekroond met de Taalunie-onderwijsprijs, en bedacht ik met mijn collega Lisette van Gemmert voor onze school een werkwijze voor kinderen met dyslexie en leesproblemen waarbij *plezier blijven houden in lezen* vooropstaat.

Ondanks, of misschien dankzij, al die activiteiten kwam regelmatig de volgende gedachtegang bij mij op. We spannen ons erg in om het lezen van kinderen te bevorderen door te proberen ze dichterbij boeken te brengen. Waarom benaderen we het probleem – want dat is het inmiddels – óók niet van de andere kant? Als het kind niet tot het boek wil komen, dan moet het boek naar het kind gaan.

“Als het fysieke boek wil overleven, zal het een mooi object moeten zijn, iets wat het waard is om te hebben.”

Julian Barnes – schrijver

Krabbels

Tijdens het schrijven van dit artikel vond ik in mijn agenda van het schooljaar 2006-2007 een notitie, neergekrabbeld tijdens de treinreis na afloop van een redactievergadering van *Leesgoed*.

Een ander boek:

- bevordert lézen!
- toont véél beeld
- blijft een écht boek
- is bestemd voor negen +
- genereert dynamiek
- roept interactie op

“Bij kinderen van 9-11 jaar overlappen de hersengebieden die taal en beelden verwerken elkaar nog.”

Dick Swaab – hersenwetenschapper

Tegenwind

In het voorjaar van 2011 werd ik ernstig ziek. Gelukkig kwam het uiteindelijk weer goed, maar het was een gepast moment voor zelfreflectie. Zo vroeg ik me af of er zaken waren die ik nog niet had gedaan en die ik wel graag had willen doen. Een concept voor een ander soort boek bedenken hoorde daar bij.

Tijdens die zomer fietste ik, voor mijn herstel en plezier, veel door de duinen op mijn nieuw aangeschafte elektrische fiets. Op sommige dagen waaide er een flinke wind uit zee. Ik wenste de fietsers die mij, optorend tegen de wind, tegemoet kwamen alen een fiets met trapondersteuning. Omdat

ik in mijn hoofd bezig was met een ander soort boek, vroeg ik me op een keer af of het mogelijk zou zijn een boek te bedenken met ingebouwde leesondersteuning.

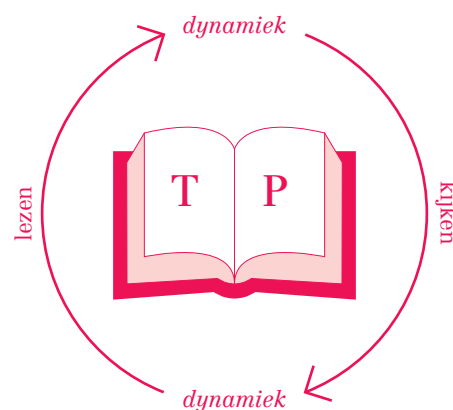
Enkele dagen later bezocht ik een tentoonstelling van de Belgische kunstenaar James Ensor in het Haags Gemeentemuseum. Ik besepte opeens hoezeer tekst en beeld hier gescheiden waren. Bij het begin van elke zaal hing een korte tekst met informatie. De schilderijen in de zaal vertelden vervolgens elk hun eigen verhaal. Was dit de ontbrekende schakel voor het andere boek? Hoe zou het werken als je in een boek de tekst en de prenten afwisselend en zelfstandig het verhaal zou laten vertellen? Met andere woorden: wat je in de tekst leest, zie je niet in beeld en wat je op de prenten ziet, lees je niet in de tekst.

“Beelden zijn emotioneler en minder complex dan taal. De toeschouwer wordt deelnemer.”

Michiel Hazanavicius – filmregisseur van de in 2010 met meerdere Oscars bekroonde ‘stomme’ film *The Artist*.

Dynamiek

Thuisgekomen probeerde ik het concept van een boek met leesondersteuning eerst in een schema te vangen en daarna onder woorden te brengen.

Het Andere BOEK

In plaats van een indeling in hoofdstukken heeft Het Andere BOEK een structuur van tekst- (T) en beeldeenheden (P – prenten), die afwisselend en zelfstandig het verhaal vertellen. Deze structuur genereert een dynamiek die de lezer/kijker meeneemt in het verhaal: lezen leidt naar kijken, kijken naar lezen.

Omdat ik me maar moeilijk kon voorstellen dat ik de eerste was die hierop kwam, legde ik mijn ideeën voor aan een aantal kenners van de kinderboekenwereld. Tot mijn verbazing – en voldoening – kon geen van hen een voorbeeld geven van de toepassing van het procedé dat me voor ogen stond. Ik ging aan de slag met de ontwikkeling van Het Andere BOEK, zoals ik het concept inmiddels noemde.

Vanaf het begin realiseerde ik me dat het beeld in Het Andere BOEK minstens zo belangrijk was als de tekst. Daarom zocht ik contact met illustrator Mark Janssen met wie ik bij eerdere projecten plezierig en inspirerend had samengewerkt. Ik stelde Mark voor het concept uit te werken tot een prototype, gebaseerd op *KODO – de zoon van de samoerai*, een boek dat ik een paar jaar eerder had geschreven. Ter informatie de korte inhoud van het verhaal.

KODO – de zoon van de samoerai

De elfjarige Kodo woont samen met zijn vader in het Veerhuis aan de Rivier. Achter het huis begint het diepe Woud. Van zijn moeder herinnert hij zich bijna niets. Op een dag vindt Kodo in het Woud een vosje, dat net als hij, zonder moeder moet opgroeien. Hij neemt het dier mee naar huis. De twee worden de beste maatjes. Dan ontdekt Kodo dat zijn vader een groot

geheim met zich meedraagt. Gesteund door de oude Ichigen lukt het Kodo stap voor stap het geheim van zijn vader te ontrafelen en hem te helpen zijn aartsvijand te verslaan.

Prototype

Mark Janssen en ik werkten ruim een jaar intensief aan het prototype van *KODO – Het Andere BOEK*. We probeerden verschillende combinaties en variaties van tekst en beeld uit. Al werkende ontwikkelden we een standaard met tien kenmerken waaraan een prent in Het Andere BOEK moest voldoen. Bijvoorbeeld: de prent trekt je in het verhaal. Of: de prent roept op tot focussen en reflectie. We onderzochten hoe de kinderen van de gekozen doelgroep (negen jaar en ouder) op onze verschillende versies reageerden. Voor het uiteindelijke prototype kozen we voor een groot formaat boek (29 x 36 cm), omdat we wilden dat de kinderen het gevoel kregen dat ze in het boek zouden kunnen verdwijnen.

Hoe Het Andere BOEK werkt

Op de linkerbladzijde staan de Japanse Kanji voor Winter en een haiku van de dichter Buson (1725-1783): *Toen mijn bijl neerviel, diep in het winterbos – plotseling, de geur van hout*. Op de rechterpagina begint het verhaal. Kodo wordt wakker en gaat met zijn vader hout sprokkelen in het winterbos. Hier volgt de tekst na de witregel.

Het Woud lag achter het Veerhuis waar Kodo met zijn vader woonde. Het rook er spannend, naar wilde dieren en geheimen. Kodo volgde zijn vader, die de slee voortrok met de zware bijl op zijn schouder. Af en toe werd de stilte verbroken door het

geluid van neerploffende sneeuw die van een hoge tak viel. Kodo liep zorgvuldig in de sporen die zijn vader achterliet in de verse sneeuw. Mijn vader is samoerai, dacht hij. Met hem kan ik niet verdwalen, hoe ver wij ook gaan. Het sneeuwde weer, met lichte, kleine vlokjes. Zijn vader bleef staan. “Aan het werk, Musko².”

Kodo begon meteen takken te rapen. Als hij er zoveel verzameld had als hij dragen kon, bracht hij ze naar de slee en begon opnieuw.

“Literatuur is de enige kunstvorm waarbij het publiek de muziek speelt.”

Kurt Vonnegut – schrijver en schilder

² Musko: Zoon

Als je de eerste tekstpagina van het verhaal hebt gelezen en het blad omslaat, ben je met Kodo en zijn vader in het Winterwoud en zie je wat er in het woud gebeurt.

Kinderen aan het woord³

Voor alle duidelijkheid roep ik nog even het grondprincipe van Het Andere BOEK in herinnering: tekst en prenten vertellen *afwisselend* en *zelfstandig* het verhaal. Wat je in de tekst leest, zie je niet in beeld en wat je op de prenten ziet, lees je niet in de tekst.

De bedoeling van Mark en mij was dat een prent de kinderen in het verhaal zou trekken. Daarnaast moest de prent oproepen tot focussen en reflectie. Werkte dit ook echt zo? Hier volgen de reacties van Ava, Adam, Ronja en Mick nadat ze de eerste pagina van het verhaal lazen en de prent bekeken.

Ava – 10 jaar: “Als hij er zoveel verzameld had als hij dragen kon, bracht hij ze naar de slee en begon opnieuw. Dan kan je al gelijk fantaseren, wat er dan allemaal gaat gebeuren. Het is een beetje, ja mysterieus ook. Volgens mij is hij hout aan het sprokelen en dan ziet hij spoorpjes. Dus die gaat hij volgen om te kijken wat hij vindt en dan vindt hij een klein vosje.”

Adam – 10 jaar: “Ja, hij zoekt dus takken en hij ziet iets. En toen zag hij een klein vosje die, nou ja, die denk ik geen moeder heeft en die alleen was. Een beetje eng en een beetje spectaculair, omdat er ook heel veel kan gebeuren hier, hè, met al die wilde dieren.”

Ronja – 11 jaar: “Kodo ziet een vosje, dat volgens mij pijn heeft, en hij gaat er naar toe en hij wil er volgens mij voor zorgen of meenemen naar huis. Ik denk dat hij mis-

schien eerst wel denkt dat het een beetje gevaarlijk is, want ja, een vosje is toch wel een beetje een wild dier. Maar als hij ziet dat het gewond is, dan denk ik wel dat hij hem wil gaan helpen. Een beetje onheilspellend, maar ook weer niet echt eng.”

Mick – 12 jaar: “Ik zie op de tekening dat het vosje er belangrijk uitziet. Ik denk dat verder in het boek, dat hij dan meer voor hem gaat betekenen. Ja, hij is best wel nieuwsgierig. Hij is afgeleid van het werk wat hij moet doen. Een soort stilte voor de storm: Alsof ze allemaal weten dat er iets gaat gebeuren wat eigenlijk niet hoort te gebeuren, maar ze zeggen het niet tegen elkaar.”

“In een boek ontdek je niet zozeer wat de auteur denkt, maar vooral wat je zelf denkt.”

Shaun Tan – illustrator/schrijver en winnaar van de Astrid-Lindgren-Award 2010

Je ziet het pas als je het begrijpt

In mijn werk als onderwijzer en methodeontwikkelaar heb ik mezelf altijd meer beschouwd als een didactische uitvinder dan als een didacticus. Uitvinders zijn in de eerste plaats op zoek naar iets nieuws. De herkenbaarheid van het nieuwe kan een obstakel zijn. Bij het Andere BOEK is dat het geval, heb ik gemerkt. “Het is toch gewoon *een boek met plaatjes*,” is een reactie die ik meer dan eens te horen kreeg. Misschien komt het doordat het grondidee – de scheiding van tekst en beeld – zo simpel is dat je er in eerste instantie overheen kijkt. Het is, zoals de denker Cruyff het ooit heeft geformuleerd: “Je ziet het pas als je het begrijpt.”

De kern van de uitvinding van Het Andere BOEK is dat de scheiding van tekst en beeld

een dynamiek genereert die de lezer/kijker meeneemt in het verhaal en de interactie op een vanzelfsprekende manier stimuleert. Het principe is simpel én tegelijk revolutionair; een kleine verandering met grote gevolgen. De beleving van een boek kan er een nieuwe dimensie door krijgen, zoals ik ontdekte tijdens het uitproberen van het prototype.

Beeld roept taal op

Dat tekst eigen beelden oproept bij een lezer is een bekend verschijnsel. Kinderen en volwassenen ervaren een boekverfilming soms als teleurstellend omdat zij, op basis van het boek, zich er een andere voorstelling van hadden gemaakt. Ik ontdekte dat het omgekeerde – beeld roept eigen taal op bij een kijker – ook waar is.

Als Ava, Adam, Ronja en Mick vertellen over de sfeer in het Winterwoud, typeren zij die als ‘mysterieus (Ava), ‘spectaculair’ (Adam), ‘onheilspellend’ (Ronja) en ‘stilte voor de storm’ (Mick). De variatie in woordgebruik vond ik opvallend omdat mijn eerdere ervaring was dat, als je kinderen over een gelezen tekst laat vertellen, ze vooral de woorden gebruiken die ze zojuist hebben gelezen. Blijkbaar werkt het bij beelden dus net zoals bij tekst en roepen prenten een ‘eigen’ taal op. Dit werd bevestigd doordat de kinderen bij het vertellen regelmatig ‘ik denk’ en ‘volgens mij’ gebruikten. Het viel mij op hoe goed en effectief ze de prent interpreteerden en begrepen. Misschien is het relevant om te vermelden dat van de vier kinderen er drie ‘gediplomeerd’ dyslectisch zijn.

“Door mijn handicap, die woordblindheid, heb ik ontzettend goed leren kijken.”

Jan des Bouvrie – binnenhuisarchitect en kunstverzamelaar

³ De gefilmde reacties van de kinderen zijn te zien op: http://www.youtube.com/watch?v=PBRNGvUJ6ul&feature=em-share_video_user

Literaire competentie en visuele geletterdheid

De uitspraken van de kinderen zijn opvallend maar niet verwonderlijk. In de publicatie *Leerstoflijnen lezen beschreven, uitwerking van het referentiekader Nederlandse taal voor het leesonderwijs op de basisschool* (Oosterloo & Paus 2010) wordt onder andere gesproken over literaire competentie en visuele geletterdheid: Uit onderzoek naar de ontwikkeling van literaire competentie (Ghonem-Woets 2010) is gebleken dat kinderen tussen vier en acht jaar (dus al vóór de doelgroep van Het Andere BOEK) heel goed in staat zijn betekenissen aan illustraties te verbinden, daarover te redeneren en er conclusies uit te trekken. Dat is precies wat de kinderen deden, zoals bijvoorbeeld Ava: “Het is een beetje, ja mysterieus ook (betekenis verbinden). Volgens mij is hij hout aan het sprokkelen en dan ziet hij spoortjes. Dus die gaat hij volgen om te kijken wat hij vindt (redeneren) en dan vindt hij een klein vosje (conclusie trekken).”

Ook over de belangrijke rol van illustraties in een verhaal is het nodige bekend (Mooren 2000). “Illustraties creëren een context, motiveren en bevorderen een actieve verwerking van de tekst.” Ook deze zaken herkende ik in de uitspraken die de kinderen deden. Zo merkte Mick over de hoofdpersoon Kodo op: “Ja, hij is best wel nieuwsgierig. Hij is afgeleid van het werk wat hij moet doen.”

Prenten kunnen de aandacht van de lezer wekken en vasthouden, ze kunnen de tekst concretiseren en overbrengen wat verbaal niet of moeilijk kan. Daarnaast blijken illustraties het onthouden van de tekst positief te beïnvloeden.

Twee kanttekeningen zijn bij dit alles op zijn plaats. De aard, kwaliteit en samen-

“Prenten kunnen de aandacht van de lezer wekken en vasthouden, ze kunnen de tekst concretiseren en overbrengen wat verbaal niet of moeilijk kan. Daarnaast blijken illustraties het onthouden van de tekst positief te beïnvloeden.”

hang van de illustraties met de tekst spelen hierbij een doorslaggevende rol. En visuele geletterdheid, ook wel beeldlezen genoemd, blijkt een veel minder vanzelfsprekend verwervingsproces dan veelal wordt aangenomen. Het verdient expliciete aandacht in het onderwijs. Bij beide zaken wil ik me van harte aansluiten.

Intuïtief denken

In de periode dat ik *KODO – Het Andere BOEK* met de kinderen uitprobeerde, las ik in JSW een artikel van de psycholoog Jo Nelissen (onderzoeker bij het Freudenthal-instituut van de Universiteit Utrecht): *Intuïtie en het oplossen van problemen*. Wat ik bij de kinderen zag, kwam overeen met wat in het artikel door Nelissen intuïtief denken werd genoemd. “Intuïtie als cognitief proces wordt door onderzoekers verklaard als het plotseling doorzien van een situatie of structuur, ook wel Gestalt genoemd. Een Gestalt of situatie heeft altijd betekenis en betekenis doorzien we doorgaans spontaan en onmiddellijk.”

Een prent in het verhaal van *KODO* is, of kan worden opgevat als, een Gestalt (een betekenisvolle situatie) en daardoor, be-

greep ik uit de theorie, maakten de kinderen bij het kijken “spontaan, snel en direct gebruik van hun eigen ervaringskennis”.

Als Adam zegt: “En toen zag hij een klein vosje die, nou ja, denk ik geen moeder heeft”, zegt hij dit omdat hij uit ervaring weet (bijvoorbeeld uit sprookjes en dierenverhalen), dat een jong dier in een situatie zoals op de prent (weerlos in een reusachtig woud) geen moeder meer heeft. In de tekst, die vooraf gaat aan de prent, komt de zin voor: “het rook er spannend, naar wilde dieren en geheimen.” Adam typeert het woud als: “Een beetje spectaculair, omdat er ook heel veel kan gaan gebeuren hier, hè, met al die wilde dieren.” Opnieuw een voorbeeld van intuïtief en in dit geval bovendien associatief denken. Adam combineert de informatie uit de tekst – ‘wilde dieren’ – met de prent en daarom typeert hij het woud als ‘spectaculair’.

Ook Ronja denkt intuïtief als ze zegt: “Kodo ziet een vosje dat volgens mij pijn heeft en hij gaat ernaar toe en hij wil er volgens mij voor zorgen, of meenemen naar huis.” Ronja leeft zich in en verandert van toeschouwer in deelnemer. Opvallend is dat zij door haar inleving tot beschouwing komt, terwijl beschouwend

denken in het begrijpend leesonderwijs eerder gekoppeld wordt aan afstand leren nemen van de tekst.

In zijn artikel schrijft Jo Nelissen: “Hoe- wel een intuïtief proces spontaan, snel en direct verloopt, mag het niet worden verward met een impulsief of lukraak raad- of gokproces.” Dat blijkt ook bij Ronja als zij zich realiseert dat Kodo voorzichtig moet zijn in deze situatie: “Want ja, een vosje is toch wel een beetje een wild dier.”

De relatie van een prent als Gestalt en intuïtief denken spreekt eveneens duidelijk uit wat Mick opmerkt over het vosje: “Ik zie op de tekening dat het vosje er belangrijk uitziet. Ik denk dat verder in het boek, dat hij dan meer voor hem gaat betekenen.” Mick doorziet de situatie, doordat hij de prent aanvoelt. Hij voorvoelt wat er staat te gebeuren in het verhaal als hij de sfeer benoemt als “Een soort stilte voor de storm”, en dit bovendien in zijn eigen woorden uitlegt: “Alsof ze allemaal weten dat er iets gaat gebeuren wat eigenlijk niet hoort te gebeuren, maar ze zeggen het niet tegen elkaar.” Zonder hier op het verloop van het verhaal in te gaan, kan ik zeggen dat Mick met deze opmerking de spijker op z'n kop slaat.

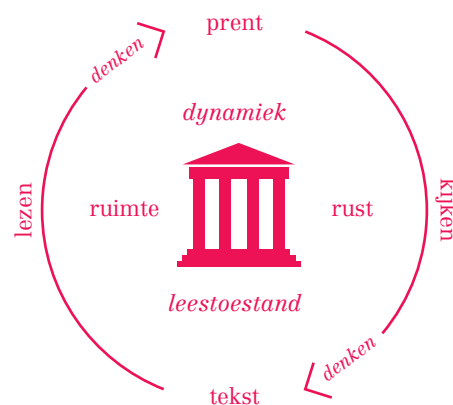
“Misschien bestuurt links de processen die we onszelf zo eigen hebben gemaakt dat we ze routinematig kunnen uitvoeren en staat rechts open voor onbekende, nieuwe ervaringen en informatie.”

Elkhonon Goldberg – neurowetenschapper

Leestoestand

Ten slotte ontdekte ik dat de dynamiek (afwisseling) van lezen, kijken én denken een leestoestand creëert, die ik heb

geprobeerd weer te geven in het volgende schema. De prent dompelt de kinderen onder en neemt hen mee in het verhaal en tegelijk ontstaat er stilte – ruimte en rust in het hoofd – voor het lezen van de tekst.

“In onze digitale wereld moeten we rustige ongehaaste activiteiten en plekken koesteren – tempels in tijd en plaats – voor bezinning en contemplatie.”

David Levy – musicus en kunsthistoricus

Het Andere LEZEN

De uitvinding van Het Andere BOEK en de ontdekkingen die eruit voortkwamen, kunnen de basis vormen van een theorie voor een ander soort lezen, met meer aandacht voor beeld en intuïtief denken dan tot nu toe gangbaar is. Dit Andere LEZEN biedt mogelijkheden op alle onderdelen van het lezen: technisch lezen, inclusief aandacht voor dyslexie en leesmoelijkheden, begrijpend lezen en last but not least leesbevordering. Er is nog een lange en ongetwijfeld hobbelige weg te gaan van onderzoek, ontwikkeling en onderbouwing om die theorie tot praktijk te brengen. Maar het is de moeite waard om die weg in te slaan: kinderen leren *lezen én kijken op vleugels van beleving en verbeelding*.

In de komende maanden gaat het instituut LEARN!⁴, aan de hand van het prototype van *KODO*, onderzoek doen naar de effecten van het concept van Het Andere BOEK. In het verlengde daarvan verschijnt *KODO* in het najaar van 2013 – in meerdere versies – bij Uitgeverij Zwijsen. Voor het voorjaar van 2014 staat een eerste serie van Het Andere BOEK op stapel.

“Maar dat is een ander verhaal en moet een andere keer maar eens worden verteld.”

Michael Ende in *Het oneindige verhaal*

Bert Kouwenberg was ruim veertig jaar onderwijzer. Hij is kinderboekenschrijver en leesbevorderaar. Daarnaast was hij coauteur van diverse taal- en leesmethodes voor het basisonderwijs.

Literatuur

Damásio, A. (2010). *Het zelf wordt zich bewust, hersenen, bewustzijn, ik*. Amsterdam: Wereldbibliotheek.

Goldberg, E. (2009). *Het sturende brein, onze hersenen in een complexe wereld*. Amsterdam: Wereldbibliotheek.

Nelissen, J. (2008) Intuïtie en het oplossen van problemen. *JSW* 93(2), 6-9.

Oosterloo, A., & Paus, H. (2010). *Leerstoflijnen lezen beschreven, uitwerking van het referentiekader Nederlandse taal voor het leesonderwijs op de basisschool*. Enschede: SLO.

Ulin, D. (2010). *Why Books matter in a Distracted Time*. Seattle: Sasquatch Books.

⁴ LEARN!: Afdeling Onderwijsneurowetenschap, Faculteit der Psychologie en Pedagogiek van de Vrije Universiteit Amsterdam